

การศึกษาความต้องการจำเป็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาท ของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม*

A Study of Needs Assessment of the monks's Role in Nakhon Pathom National Buddhism office

รพีวรรณ บำรุง

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความต้องการจำเป็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม ตามสภาพที่เป็นอยู่ และสภาพที่ควรจะเป็น และวิเคราะห์หาสาเหตุของความต้องการจำเป็น กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 136 วัด ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 408 รูป ได้จากการสุ่มตามระดับชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น โดยพิจารณาจากค่า $PNI_{modified}$ เครื่องมือที่ใช้สำหรับการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ คือแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ที่มีการตอบสนองคู่ และข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) พระสงฆ์มีความต้องการจำเป็นต่อบทบาทของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม ตามสภาพที่เป็นอยู่อยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่ควรจะเป็นอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุดคือ ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ รองลงมา เป็น ด้านการศาสนพิธีและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และด้านการปกครองคณะสงฆ์ การคุ้มครองพระพุทธศาสนา 2) ผลการเปรียบเทียบความต้องการจำเป็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระสงฆ์ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน ให้ความสำคัญกับลำดับของความจำเป็นต่อบทบาทของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐมแตกต่างกัน 3) สาเหตุที่ทำให้เกิดความจำเป็นต่อบทบาทของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เรื่องที่มีความสำคัญมากที่สุดคือ การดำเนินงานส่งเสริมและสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระสงฆ์ต้องการให้สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐมเพิ่มบทบาทในการช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ติดตาม ประสาน กระตุ้น ส่งเสริม ให้วัดที่มีความพร้อมได้มีการจัดตั้งและดำเนินงานสำนักปฏิบัติธรรมตามระเบียบมหาเถรสมาคม

Abstract

This research aims to study and compare needs assessment of the monks' roles in Nakhon Pathom National Buddhism Office as they were and as they should have been, and to analyze causes of the needs. Stratified random sampling was used to acquire a sample group consisting of 136 temples and 408 monks. Statistical

* เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความต้องการจำเป็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม ตามสภาพที่เป็นอยู่ และสภาพที่ควรจะเป็น และวิเคราะห์หาสาเหตุของความต้องการจำเป็น

methods for data analysis used in this study were frequency, percentage, mean and standard deviation. Needs were prioritized based on $PNI_{modified}$. Quantitative data were collected via a questionnaire with a 5-point rating scale and dual responses. Qualitative data were derived from group discussions and content analysis. The findings were as follows. 1. Monks had needs for roles of the Nakhon Pathom National Buddhism Office as they were at an average level and as they should have been at a very high level. The priority index of $PNI_{modified}$ needs is 0.494. The aspect that was needed the most was promotion of temples as educational centers, followed by religious rituals, Buddhist important days, monk administration and protection of Buddhism. 2. Results of comparison of monks' needs for roles of the Nakhon Pathom National Buddhism Office classified by individual factor showed that monks with different titles, ages, (formal) educational levels, (Buddhist) educational levels in the dharma and pali disciplines placed different levels of importance on needs for roles of the Nakhon Pathom National Buddhism Office. 3. The roles of the Nakhon Pathom National Buddhism Office that were the most needed were support and promotion of temples as educational centers, followed by suggestions and recommendations of temples as places for young monks to practice Buddhist activities such as establishing Dharma practice centers, organizing events on Buddhist holidays and opening temples on Sundays.

บทนำ

โลกในยุคปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ ที่มีความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี สารสนเทศ และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นที่แต่ละประเทศต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา และเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับความท้าทายจากกระแสโลก โดยปัจจัยที่สำคัญที่จะเผชิญการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายดังกล่าวได้แก่ คุณภาพของคน ความเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างรวดเร็วอันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ส่งผลกระทบโดยตรงต่อวิถีการดำรงชีวิตของคนทั่วไป การแข่งขันเพื่อความอยู่รอดของประเทศต่าง ๆ มีอัตราสูงขึ้นทุกขณะ ความสำคัญของการพัฒนาประเทศจึงมิได้ขึ้นอยู่กับระบบทุนหรือทรัพยากรอีกต่อไป แต่ขึ้นอยู่กับศักยภาพและคุณภาพของคนเป็นสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541 : 1)

จากการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันภายใต้ความเจริญอย่างไม่หยุดยั้ง ทิศทางของโลกาภิวัตน์จึงมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทยเป็นอย่างมาก โครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศจากภาคเกษตรกรรม เป็นอุตสาหกรรมและบริการ โครงสร้างทางครอบครัวเปลี่ยนเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ความผูกพันและความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวอาจคลายลง ทำให้ครอบครัวขาดความอบอุ่น

กระแสวัฒนธรรมต่างประเทศที่หลั่งไหลเข้ามาพร้อมกับสื่อสารสนเทศ และสื่อสารบันเทิง ซึ่งส่งผลต่อคุณธรรม จริยธรรมในสังคมไทย ปัญหาการขาดวินัย การฝึกค่านิยมทางวัตถุมากกว่าค่านิยมทางจิตนิยม การละเมิดสิทธิต่าง ๆ ความไม่เสมอภาค การขาดความตระหนักในความสำคัญในสิทธิเสรีภาพของตนเอง ปัญหาการขาดคุณธรรม จริยธรรม ของคนในสังคมนับวันจะเพิ่มขึ้น ซึ่งเป้าหมายของการพัฒนาสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ คือ ต้องสร้างความสมดุลระหว่าง ความมั่งคั่งทางวัตถุ ความงอกงามทางด้านจิตใจ และความเอื้ออาทรต่อธรรมชาติ โดยต้องเตรียมคนรุ่นใหม่ให้มีความพร้อมเอื้อต่อการพัฒนานำไปสู่สังคมที่มีคุณภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2541 : 57) เมื่อคนในสังคมต้องพบเจอกับปัญหาต่าง ๆ สิ่งที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนก็คือศาสนา เพื่อใช้สำหรับกล่อมเกล่าจิตใจไม่ให้หวั่นไหวไปกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม สำหรับประเทศไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ประชาชนไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ การดำเนินชีวิต วัฒนธรรมต่าง ๆ ได้รับการหล่อหลอมด้วยหลักธรรมคำสอน ทำให้พุทธศาสนาหยั่งรากฝังลึกลงในสังคมไทย ถือเป็นสถาบันหนึ่งที่ช่วยขัดเกลาปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรมให้แก่ประชาชนในสังคม สร้างความรู้สึกร่วมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จากสามัญสำนึกของคนทั่วไปจะมองเห็นในรูปของสิ่งที่เป็นตัวแทนหรือเครื่องหมายที่ชัดที่สุดของพุทธศาสนา คือ พระสงฆ์ และศาสนสถาน เช่น วัด โบสถ์ วิหาร หรือเจดีย์ที่ ห้อมล้อมความเป็นอยู่ของพระสงฆ์ ดังนั้น ความเป็นไปของศาสนาในสายตาของคนทั่วไปก็คือ ความเป็นไปของพระสงฆ์ และศาสนสถานที่เกี่ยวข้องในศาสนานั้นเอง พระสงฆ์และวัดจึงเป็นตัวแทนสถาบันพระพุทธศาสนาของสังคมไทยทั้งระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ภูมิภาค หรือทั่วประเทศ (มาณี ไชยธีรานุวัตร, 2540 : 2-4) วัดและพระสงฆ์มีบทบาทอย่างยิ่งในสังคมไทย ตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน ซึ่งในปัจจุบันประเทศไทยมีความเจริญทั้งด้านเศรษฐกิจ และเทคโนโลยี การพัฒนาประเทศได้กระจายออกไปอย่างกว้างขวางถึงในระดับชนบท ไม่จำกัดเฉพาะในกรุงเทพมหานคร หรือจังหวัดสำคัญ ๆ ดังที่เคยเป็นมา มีการอพยพหรือย้ายถิ่นฐานของประชาชนเพื่อแสวงหาแหล่งประกอบอาชีพ และสังคมเป็นอยู่ที่ดีกว่าเดิม ทำให้เกิดชุมชนใหม่ ๆ ขึ้น รวมทั้งมีการพัฒนาระบบภายในแต่ละชุมชนนั้นๆ ขึ้นตามมา เช่น ด้านการปกครอง วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี (มนัส ภาคภูมิ, 2540 : 3-5)

จะเห็นได้ว่าวัดและพระสงฆ์มีบทบาทในการพัฒนาประเทศ และเป็นสถาบันที่มีความสำคัญยิ่ง สถาบันหนึ่งของคนในชาติ หน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับงานด้านพระศาสนา คือ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จัดตั้งเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2545 ภายหลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 เป็นหน่วยงานภาครัฐไม่สังกัดกระทรวงใดแต่อยู่ในกำกับดูแลของนายกรัฐมนตรี มีภารกิจเกี่ยวกับการดำเนินงานสนองงานคณะสงฆ์ และรัฐ โดยการทำนุ บำรุง ส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ให้การอุปถัมภ์ ค้ำครอง และส่งเสริมพัฒนางานพระพุทธศาสนา ดูแลรักษาจัดการศาสนสมบัติ พัฒนาพุทธมณฑลให้เป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งให้การสนับสนุนส่งเสริมพัฒนาบุคลากรทางศาสนา โดยมีสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด เป็นหน่วยงานในส่วนภูมิภาค (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ 2549 : 1) สำหรับหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในฐานะตัวแทนสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติในส่วนภูมิภาค ที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับงานด้านพระศาสนาในจังหวัด

นครปฐม คือ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 30 มกราคม 2547 มีภารกิจเกี่ยวกับการดำเนินงานสนองงานคณะสงฆ์ และงานของรัฐ โดยทำนุบำรุง ส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ให้การอุปถัมภ์ ค้ำครอง และส่งเสริมพัฒนางานพระพุทธศาสนา ดูแล รักษา จัดการศาสนสมบัติ พัฒนาพุทธมณฑลให้เป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งให้การสนับสนุน ส่งเสริมพัฒนาบุคลากรทางศาสนา เพื่อดำเนินภารกิจเกี่ยวกับกิจการพระพุทธศาสนาทั้งปวง ซึ่งสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม ได้ดำเนินการ คือการให้บริการเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาแก่พระสงฆ์ และประชาชนทั่วไป

เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับงานด้านพระพุทธศาสนา ตามบทบาทของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม จึงจำเป็นต้องมีวิธีการประเมินบทบาทของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐมที่เป็นอยู่ว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยแค่ไหน และสามารถตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นของพระสงฆ์ได้เพียงใด โดยวิธีการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) คือ กระบวนการที่เป็นระบบซึ่งใช้เพื่อกำหนดความแตกต่างระหว่างสภาพที่มุ่งหวังกับสภาพที่เป็นอยู่จริง ส่วนใหญ่จะเน้นที่ความแตกต่างของผลลัพธ์ (outcome gaps) จากนั้นมีการเรียงลำดับความสำคัญของความแตกต่างนั้น แล้วเลือกความต้องการจำเป็นที่สำคัญมาแก้ไข (สุวิมล ว่องวานิช 2550 : 76) ประโยชน์จากผลที่ได้จากการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นคือการนำไปใช้ในการพัฒนาองค์กรตามหลักการบริหารองค์กร เมื่อได้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นแล้วต้องนำข้อมูลความต้องการจำเป็นมาวิเคราะห์ เพื่อศึกษาสาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็นนั้น ๆ จากนั้นจึงทำการศึกษาวิธีการแก้ไขปัญหา และผลกระทบที่ตามมาเพื่อจะได้กำหนดแผนงานที่หน่วยงานต้องไปดำเนินการจัดทำให้สำเร็จเพื่อสนองความต้องการจำเป็นให้ครบถ้วน (สุวิมล ว่องวานิช 2550 : 79)

จากบทบาทหน้าที่ของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม และการประเมินความต้องการจำเป็นดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะเจ้าหน้าที่ของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม และนักศึกษาสาขาริชาตพัฒนาศึกษา จึงสนใจที่จะศึกษาความต้องการจำเป็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม ที่เป็นอยู่จริงในสถานการณ์ปัจจุบัน และความต้องการที่แท้จริงของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม และลำดับความสำคัญของบทบาท อำนาจหน้าที่ที่ได้รับ หรือทราบถึงบทบาทหน้าที่เพิ่มเติม เพื่อให้สามารถพัฒนาและสนองตอบต่อพระสงฆ์ให้รวดเร็ว และสอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยผู้วิจัยมุ่งหวังว่า การศึกษาถึงความต้องการจำเป็นของพระสงฆ์จะเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม และจังหวัดอื่น ๆ เพื่อใช้ประโยชน์ในการพัฒนางาน และการให้บริการ ให้เกิดความสอดคล้องต่อความต้องการของผู้รับบริการ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นของพระสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม

2. เพื่อเปรียบเทียบความต้องการจำเป็นของพระสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ในจังหวัดนครปฐม

3. เพื่อวิเคราะห์สาเหตุของความต้องการจำเป็นของพระสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาความต้องการจำเป็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ วัดในจังหวัดนครปฐม จำนวน 210 วัด โดยผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยเป็นพระสงฆ์ที่จำพรรษาอยู่ในวัด จำแนกเป็น 3 กลุ่มย่อย คือ 1) กลุ่มพระสงฆ์ที่ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส 2) กลุ่มพระสงฆ์ที่ดำรงตำแหน่งรองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส หรือ เลขานุการเจ้าอาวาส 3) กลุ่มพระสงฆ์ทั่วไป

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ วัดในจังหวัดนครปฐม จำนวน 136 วัด พระสงฆ์ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 408 รูป โดยการใช้ตารางสุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และใช้การสุ่มตามระดับชั้นภูมิ (stratified random sampling) กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เป็นพระสงฆ์ที่จำพรรษาอยู่ในวัด จำแนกเป็น 3 กลุ่มย่อย คือ 1) กลุ่มพระสงฆ์ที่ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส จำนวน 1 รูป 2) กลุ่มพระสงฆ์ที่ดำรงตำแหน่งรองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส หรือ เลขานุการ เจ้าอาวาส จำนวน 1 รูป 3) กลุ่มพระสงฆ์ทั่วไป จำนวน 1 รูป โดยเปรียบเทียบสัดส่วนได้พระสงฆ์ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลจำนวน 408 รูป

ตัวแปรที่ศึกษา ตัวแปรที่ศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย ตัวแปร 2 ประเภท คือ

1. ตัวแปรต้น (Independent Variables) ได้แก่ ลักษณะทั่วไปของพระสงฆ์ ได้แก่ อายุ อายุพรรษา ระดับการศึกษา (ทางโลก) ระดับการศึกษา (ทางธรรม) ตำแหน่ง

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ ความต้องการจำเป็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม จำนวน 9 ด้าน คือ 1) ด้านข้อมูลสารสนเทศ 2) ด้านการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย/แผนงาน/โครงการ 3) ด้านการจัดการศาสนสถานและศาสนวัตถุ การจัดการวัดร้างและศาสนสมบัติกลาง 4) ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ 5) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านพุทธศาสนศึกษา การพัฒนาบุคลากรทางพระพุทธศาสนา 6) ด้านการปกครองคณะสงฆ์ การคุ้มครองพระพุทธศาสนา 7) ด้านการศาสนพิธีและ

วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา 8) ด้านการปฏิบัติงานตามกฎหมาย 9) ด้านการปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานอื่น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามความต้องการจำเป็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะของคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ที่มีการตอบสนองคู่ (Dual-Response Format) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามประเมินสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นต่อบทบาทของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม ทั้ง 9 ด้าน ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด

ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา มีค่าดัชนี IOC อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 และมีค่าเฉลี่ย 0.74 ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) พบว่าข้อคำถามด้านสภาพที่เป็นอยู่มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.97 ข้อคำถามสภาพที่ควรจะเป็นมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.98 เมื่อพิจารณาค่าความเที่ยงทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.98

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลแบบสอบถามด้วยตนเอง ระหว่างเดือนกรกฎาคม 2554 – กันยายน 2555 ได้แบบสอบถามกลับคืนร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไปใช้สถิติค่าความถี่ (Frequency) และ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) 2) ข้อมูลความต้องการจำเป็นจากแบบสอบถามความต้องการจำเป็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ วิเคราะห์ด้วยสถิติบรรยาย โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และวิเคราะห์ โดยใช้ดัชนีความสำคัญของลำดับความต้องการจำเป็น Modified Priority Needs Index: PNI Modified 3) วิเคราะห์ข้อเสนอแนะ โดยการสรุปประเด็น นำเสนอในรูปของตารางแจกแจงความถี่ และร้อยละ

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสนทนากลุ่ม

โดยการสนทนากลุ่มกับพระสงฆ์ที่ดำรงตำแหน่งด้านการปกครองคณะสงฆ์ จำนวน 7 รูป กำหนดโครงสร้างของข้อคำถามเป็นแบบมีโครงสร้างระดับกลาง (moderately schedules) ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยถึงสาเหตุของความต้องการจำเป็น ตลอดจนข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม

การวิเคราะห์ข้อมูลสนทนากลุ่ม

ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอข้อมูลโดยการเขียนบรรยายในลักษณะการพรรณาประกอบการอธิบาย

ผลการวิจัย

การศึกษาในเชิงปริมาณ พบว่า

1. การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของพระสงฆ์ที่มีบทบาทของสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม

ตารางแสดงผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของพระสงฆ์ ต่อบทบาทของสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม จำแนกเป็นรายด้าน (n = 408)

ด้าน	สภาพที่เป็นอยู่			สภาพที่ควรจะเป็น			PNI	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
ด้านข้อมูลสารสนเทศ	2.68	0.76	ปานกลาง	3.94	0.70	มาก	0.473	8
ด้านการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย/แผนงาน/โครงการ	2.68	0.78	ปานกลาง	3.94	0.71	มาก	0.473	8
ด้านการจัดการศาสนสถานและศาสนวัตถุ การจัดการวัดร้างและศาสนสมบัติกลาง	2.73	0.88	ปานกลาง	4.07	0.63	มาก	0.490	6
ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้	2.65	0.80	ปานกลาง	4.08	0.64	มาก	0.540	1
ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านพุทธศาสนศึกษา การพัฒนาบุคลากรทางพระพุทธศาสนา	2.72	0.82	ปานกลาง	4.06	0.63	มาก	0.495	5
ด้านการปกครองคณะสงฆ์การคุ้มครองพระพุทธศาสนา	2.68	0.77	ปานกลาง	4.04	0.64	มาก	0.509	3
ด้านการศาสนพิธีและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	2.68	0.82	ปานกลาง	4.08	0.63	มาก	0.523	2
ด้านการปฏิบัติงานตามกฎหมาย	2.74	0.77	ปานกลาง	4.05	0.70	มาก	0.477	7
ด้านการปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานอื่น	2.73	0.79	ปานกลาง	4.10	0.68	มาก	0.500	4
รวม	2.70	0.70	ปานกลาง	4.03	0.57	มาก	0.494	-

จากตารางแสดงผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของพระสงฆ์ ต่อบทบาทของสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม พบว่า พระสงฆ์มีความต้องการจำเป็นต่อบทบาทของสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม พบว่า มีสภาพที่เป็นอยู่อยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่ควรจะเป็นอยู่ในระดับมาก และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น PNI_{Modified} เท่ากับ 0.494 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ มีค่าดัชนีลำดับ

ความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด เป็นลำดับแรก $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.540 รองลงมาเป็น ด้านการศาสนพิธีและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และด้านการปกครองคณะสงฆ์ การคุ้มครองพระพุทธศาสนา เป็นลำดับที่ 2 และ 3 $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.523 และ 0.509 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

1.1 ด้านข้อมูลสารสนเทศ พบว่า มีสภาพที่เป็นอยู่อยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่ควรจะเป็นอยู่ในระดับมาก และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเท่ากับ 0.473 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า สามารถนำข้อมูลด้านพระสงฆ์-สามเณรที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐมจัดทำและรายงานไปใช้ประโยชน์ในด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ได้ มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุดเป็นลำดับแรก (0.518)

1.2 ด้านการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย/แผนงาน/โครงการ พบว่า มีสภาพที่เป็นอยู่อยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่ควรจะเป็นอยู่ในระดับมาก และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเท่ากับ 0.473 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การออกตรวจเยี่ยม และนิเทศการดำเนินงานของวัด ร่วมกับเจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ และส่วนราชการ อย่างสม่ำเสมอ มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุดเป็นลำดับแรก (0.539)

1.3 ด้านการจัดการศาสนสถาน และศาสนวัตถุ การจัดการวัดร้างและศาสนสมบัติกลาง พบว่า มีสภาพที่เป็นอยู่อยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่ควรจะเป็นอยู่ในระดับมาก และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเท่ากับ 0.490 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การส่งเสริมและให้ความร่วมมือ ในการดำเนินงานจัดประโยชน์ที่ดินวัด และวัดร้าง มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุดเป็นลำดับแรก (0.538)

1.4 ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ พบว่า มีสภาพที่เป็นอยู่อยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่ควรจะเป็นอยู่ในระดับมาก และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเท่ากับ 0.540 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การดำเนินงานส่งเสริมและสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น การจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรม การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การเปิดวัดวันอาทิตย์ มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุดเป็นลำดับแรก (0.560)

1.5 ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านพุทธศาสนศึกษา การพัฒนาบุคลากรทางพระพุทธศาสนา พบว่า มีสภาพที่เป็นอยู่อยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่ควรจะเป็นอยู่ในระดับมาก และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเท่ากับ 0.495 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การดำเนินงานส่งเสริมและสนับสนุนหน่วยงาน ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สำนักเรียน สำนักศาสนศึกษา ศูนย์ปริยัตินิเทศ มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุดเป็นลำดับแรก (0.535)

1.6 ด้านการปกครองคณะสงฆ์ การคุ้มครองพระพุทธศาสนา พบว่า มีสภาพที่เป็นอยู่อยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่ควรจะเป็นอยู่ในระดับมาก และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเท่ากับ 0.509 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การให้ความร่วมมือ และสนับสนุนการดำเนินงาน

ด้านการคุ้มครองพระพุทธศาสนา เช่น งานพระวินยาธิการ และแก้ไขปัญหาคือพิพาทระหว่างพระสงฆ์กับประชาชน มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุดเป็นลำดับแรก (0.561)

1.7 ด้านการศาสนพิธีและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา พบว่า มีสภาพที่เป็นอยู่อยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่ควรจะเป็นอยู่ในระดับมาก และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเท่ากับ 0.523 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การดำเนินงานส่งเสริมบุคลากรด้าน ศาสนพิธีของวัด เช่น การตั้งกรรมการประชาสัมพันธ์ กรรมการศาสนพิธีของคณะสงฆ์จังหวัด มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุดเป็นลำดับแรก (0.539)

1.8 ด้านการปฏิบัติงานตามกฎหมาย พบว่า มีสภาพที่เป็นอยู่อยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่ควรจะเป็นอยู่ในระดับมาก และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเท่ากับ 0.477 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การถวายคำแนะนำ และชี้แจงขั้นตอนการดำเนินงานด้านธุรการ เช่น การขอรับเอกสารต่าง ๆ การติดต่อประสานงานด้านเอกสาร มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุดเป็นลำดับแรก (0.497)

1.9 ด้านการปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานอื่น พบว่า มีสภาพที่เป็นอยู่อยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่ควรจะเป็นอยู่ในระดับมาก และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเท่ากับ 0.500 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในการสนับสนุนการจัดกิจกรรม/โครงการ ส่งเสริม อนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ และ ศาสนสถาน ศาสนวัตถุ ในวัด มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุดเป็นลำดับแรก (0.540)

2. การเปรียบเทียบความต้องการจำเป็นที่มีต่อบทบาทของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด นครปฐม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

2.1 จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส หรือเลขานุการเจ้าอาวาส มีความจำเป็นต้องการในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านพุทธศาสนศึกษา การพัฒนาบุคลากรทางพระพุทธศาสนา และการปกครองคณะสงฆ์ การคุ้มครองพระพุทธศาสนา เป็นลำดับที่ 1 โดยมีค่าดัชนี $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.645 ส่วนเจ้าอาวาสมีความต้องการจำเป็นในด้านการศาสนพิธีและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นลำดับที่ 1 โดยมีค่าดัชนี $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.508 และพระสงฆ์จำพรรษาในวัด มีความต้องการจำเป็นในด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เป็นลำดับที่ 1 โดยมีค่าดัชนี $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.477

2.2 จำแนกตามอายุ พบว่า อายุระหว่าง 21 – 30 ปี อายุระหว่าง 31 – 40 ปี อายุระหว่าง 51 – 60 ปี และ อายุ 71 ปี ขึ้นไป มีความจำเป็นต้องการในด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เป็นลำดับที่ 1 โดยมีค่าดัชนี $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.470 0.697 0.556 และ 0.464 ตามลำดับ ส่วนอายุระหว่าง 41 – 50 ปี มีความต้องการจำเป็นในด้านการปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานอื่น เป็นลำดับที่ 1 โดยมีค่าดัชนี $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.543 และอายุระหว่าง 61– 70 ปี มีความต้องการจำเป็นในด้านการศาสนพิธีและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นลำดับที่ 1 โดยมีค่าดัชนี $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.540

2.3 จำแนกตามพรรษา พบว่า 11–15 พรรษา 16–20 พรรษา ไม่เกิน 5 พรรษา 21–25 พรรษา มีความต้องการจำเป็นในด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เป็นลำดับที่ 1 โดยมีค่าดัชนี $PNI_{Modified}$ เป็นเท่ากับ 0.689 0.644 0.493 และ 0.480 ตามลำดับ ส่วน 26 พรรษาขึ้นไป มีความต้องการจำเป็นในด้านข้อมูลสารสนเทศ เป็นลำดับที่ 1 โดยมีค่าดัชนี $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.604 และ 6 – 10 พรรษา มีความต้องการจำเป็นในด้านการปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานอื่น เป็นลำดับที่ 1 โดยมีค่าดัชนี $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.527

2.4 จำแนกตามระดับการศึกษา(ทางโลก) สายสามัญ พบว่า การศึกษาระดับอนุปริญา หรือเทียบเท่า และการศึกษาระดับประถมศึกษา มีความต้องการจำเป็นในด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เป็นลำดับที่ 1 โดยมีค่าดัชนี $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.606 และ 0.596 ตามลำดับ ส่วนการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี และการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีความต้องการจำเป็นในด้านการปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานอื่น เป็นลำดับที่ 1 โดยมีค่าดัชนี $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.891 และ 0.515 ตามลำดับ การศึกษาระดับปริญญาตรี มีความต้องการจำเป็นในด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เป็นลำดับที่ 1 โดยมีค่าดัชนี $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.803 และการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีความต้องการจำเป็นในด้านการศาสนพิธีและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นลำดับที่ 1 โดยมีค่าดัชนี $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.435

2.5 จำแนกตามระดับการศึกษา (ทางธรรม) ด้านปริยัติธรรม แผนกธรรม พบว่า การศึกษาระดับนักธรรมชั้นโท และการศึกษาระดับนักธรรมชั้นเอก มีความต้องการจำเป็นในด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เป็นลำดับที่ 1 โดยมีค่าดัชนี $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.649 และ 0.572 ตามลำดับ ส่วนไม่ได้ศึกษาทางธรรมด้านปริยัติธรรม แผนกธรรม มีความต้องการจำเป็นในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านพุทธศาสนศึกษา การพัฒนาบุคลากรทางพระพุทธศาสนา เป็นลำดับที่ 1 โดยมีค่าดัชนี $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.609 และการศึกษาระดับนักธรรมชั้นตรี มีความต้องการจำเป็นในด้านการศาสนพิธีและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นลำดับที่ 1 โดยมีค่าดัชนี $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.463

2.6 จำแนกตามระดับการศึกษา (ทางธรรม) ด้านปริยัติธรรม แผนกบาลี พบว่า การศึกษาระดับเปรียญธรรม (4 – 6 ประโยค) การศึกษาระดับเปรียญธรรม (7 – 9 ประโยค) และไม่ได้ศึกษาทางธรรมด้านปริยัติธรรม แผนกบาลี มีความต้องการจำเป็นในด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เป็นลำดับที่ 1 โดยมีค่าดัชนี $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.578 0.560 และ 0.496 ตามลำดับ และการศึกษาระดับเปรียญธรรม (1 – 3 ประโยค) มีความต้องการจำเป็นในด้านการศาสนพิธีและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นลำดับที่ 1 โดยมีค่าดัชนี $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.642

ผลการศึกษาในเชิงคุณภาพ พบว่า

สาเหตุของความต้องการจำเป็นของพระสงฆ์ที่มีบทบาทของสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม ทั้ง 9 ด้าน โดยเรียงตามลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ดังนี้

1. ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เรื่องที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ การดำเนินงานส่งเสริมและสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น การจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรม การ

จัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การเปิดวัดวันอาทิตย์ พระสงฆ์ต้องการให้สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐมเพิ่มบทบาทในการช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ติดตาม ประสาน กระตุ้น ส่งเสริม ให้วัดที่มีความพร้อมได้มีการจัดตั้งและดำเนินงานสำนักปฏิบัติธรรมตามระเบียบมหาเถรสมาคมต่อไป

2. ด้านการศาสนพิธีและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เรื่องที่มีความสำคัญมากที่สุดคือ การดำเนินงานส่งเสริมบุคลากรด้านศาสนพิธีของวัด เช่น การตั้งกรรมการประชาสัมพันธ์ กรรมการศาสนพิธีของคณะสงฆ์จังหวัด เพราะพระสงฆ์ต้องการให้มีความร่วมมือกันระหว่างสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม กับคณะสงฆ์จังหวัดในการจัดตั้งกรรมการประชาสัมพันธ์ และกรรมการศาสนพิธีของคณะสงฆ์จังหวัด และมีการจัดประชุม อบรมให้ความรู้ในเรื่องงานด้านศาสนพิธี เพื่อให้การดำเนินงานของคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

3. ด้านการปกครองคณะสงฆ์ การคุ้มครองพระพุทธศาสนา เรื่องที่มีความสำคัญมากที่สุดคือ การให้ความร่วมมือ และสนับสนุนการดำเนินงานด้านการคุ้มครองพระพุทธศาสนา เช่น งานพระวินยาธิการ และแก้ไขปัญหาข้อพิพาทระหว่างพระสงฆ์กับประชาชน เพราะพระสงฆ์ต้องการให้สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐมช่วยเหลืองานพระวินยาธิการ โดยการช่วยสอดส่อง ดูแล พื้นที่ในจังหวัดนครปฐม เมื่อพบเหตุที่ไม่สมควรก็ให้รับรายงานต่อพระวินยาธิการในพื้นที่ทราบเพื่อจะได้ดำเนินการให้เรียบร้อย

4. ด้านการปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานอื่น เรื่องที่มีความสำคัญมากที่สุดคือ การปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานภาคราชการ ในการสนับสนุนการจัดกิจกรรม/โครงการ ส่งเสริม อนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ และศาสนสถาน ศาสนวัตถุ ในวัด สาเหตุเพราะการขาดความร่วมมือในการระดมสรรพกำลังในการจัดกิจกรรมเพื่อทำนุบำรุงศาสนสถาน ศาสนวัตถุภายในวัด

5. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านพุทธศาสนศึกษา การพัฒนาบุคลากรทางพระพุทธศาสนา เรื่องที่มีความสำคัญมากที่สุดคือ การดำเนินงานส่งเสริมและสนับสนุนหน่วยงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สำนักเรียน สำนักศาสนศึกษา ศูนย์ปริยัตินิเทศ เนื่องจากจากสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐมมีหน้าที่ในการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานของหน่วยงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในจังหวัดนครปฐม แต่ปัจจุบันการจัดสรรงบประมาณให้หน่วยงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในจังหวัดนครปฐมล่าช้า หรือบางครั้งไม่ต่อเนื่อง

6. ด้านการจัดการศาสนสถานและศาสนวัตถุ การจัดการวัดร้างและศาสนสมบัติกลาง เรื่องที่มีความสำคัญมากที่สุดคือ การส่งเสริมและให้ความร่วมมือในการดำเนินงานจัดประโยชน์ที่ดินวัด และวัดร้าง สาเหตุเพราะในการดำเนินงานด้านการจัดประโยชน์ที่ดินวัด ต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจ ในกฎหมาย ระเบียบต่าง ๆ หากเจ้าอาวาสหรือผู้ที่เจ้าอาวาสมอบหมายให้ดำเนินการแทน ไม่มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมาย ระเบียบต่าง ๆ อย่างแท้จริง อาจจะทำให้วัดเสียประโยชน์และเกิดผลเสียหายตามมา

7. ด้านการปฏิบัติงานตามกฎหมาย เรื่องที่มีความสำคัญมากที่สุดคือ การถวายคำแนะนำ และชี้แจงขั้นตอนการดำเนินงานด้านธุรการ เช่น การขอรับเอกสารต่าง ๆ การติดต่อประสานงานด้านเอกสาร สาเหตุเพราะพระสงฆ์ยังไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของสำนักงาน การขอรับเอกสารต่าง ๆ หรือคำแนะนำในการดำเนินงาน พระสงฆ์บางรูปยังไม่เข้าใจว่า จะต้องติดต่อกับสำนักงานพระพุทธศาสนา หรือวัฒนธรรมจังหวัด เพราะลักษณะงานคล้ายกัน

8. ด้านข้อมูลสารสนเทศ เรื่องที่มีความสำคัญมากที่สุดคือ สามารถนำข้อมูลด้านพระสงฆ์-สามเณร ที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม จัดทำและรายงานไปใช้ประโยชน์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ได้ สาเหตุเพราะปัจจุบันสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม ทำการรวบรวม และนำเสนอข้อมูลล่าช้าไม่ทันกับความต้องการ

9. ด้านการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย/แผนงาน/โครงการ เรื่องที่มีความสำคัญมากที่สุดคือ การออกตรวจเยี่ยม และนิเทศการดำเนินงานของวัด ร่วมกับเจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ และส่วนราชการอย่างสม่ำเสมอ สาเหตุเพราะปัจจุบันยังขาดการตรวจเยี่ยม และนิเทศ การดำเนินงานของวัดจากสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม และเจ้าคณะผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัย การศึกษาความต้องการจำเป็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม โดยรวมพบว่า มีสภาพที่เป็นอยู่อยู่ในระดับกลาง และสภาพที่ควรจะเป็นอยู่ในระดับมาก และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น เท่ากับ 0.494 จำแนกเป็นรายด้านตามลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ดังนี้

ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เป็นข้อที่มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงที่สุด เป็นอันดับ 1 อาจมีสาเหตุมาจากในสังคมพุทธศาสนาของไทย วัดเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันศาสนา และมีบทบาทต่อสังคมไทยหลายประการ เช่น เป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นที่พักอาศัย เป็นที่ศึกษาเล่าเรียน เป็นที่ปฏิบัติธรรม เป็นสถานที่อบรมให้ความรู้ เป็นแหล่งวิชาการตำราแพทย์แผนไทย เป็นบ่อเกิดและศูนย์กลางของศิลปกรรมแขนงต่าง ๆ เป็นที่ใช้ทำบุญบำเพ็ญกุศล เป็นศูนย์กลางการบริหารและการปกครอง เป็นสถานที่สังเคราะห์ทางจิตใจแก่ประชาชน เป็นต้น วัดจึงเป็นสถาบันที่มีความสำคัญต่อพุทธศาสนิกชนทั่วไป ดังนั้น การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน นอกจากจะทำให้ประชาชนเห็นความสำคัญของวัดแล้ว ในการส่งเสริมและสนับสนุน จะต้องอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระสงฆ์ในฐานะเป็นตัวแทนของวัด ที่จะต้องรับภาระนี้โดยการเป็นผู้นำในการพัฒนาวัดในด้านต่าง ๆ และการพัฒนาวัดที่สมบูรณ์แบบนั้นต้องทำอย่างต่อเนื่อง เป็นการพัฒนาวัดแบบบูรณาการ โดยการเชื่อมโยงกิจกรรมของวัดให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและบริบทของชุมชน และให้สอดคล้องกับการบริหารงาน

คณะสงฆ์ คือการพัฒนาวัดตามภารกิจทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการ ศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับ ทินพันธุ์ นาคะตะ (2529 : 1-3) ได้กล่าวไว้ว่า สถาบันทางพระพุทธศาสนาเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่ง ในการให้ความช่วยเหลือสังคมไทยตลอดมา โดยมีส่วนช่วยกล่อมเกลাজิตใจและลักษณะนิสัยของคนไทย ตลอดจนการให้บริการตามความจำเป็นตามความต้องการของประชาชน อีกทั้งมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาทางสังคม แม้กระทั่งในปัจจุบัน ความสำคัญในประการดังกล่าวก็คงมีอยู่ พระภิกษุสงฆ์กับวัดยังต้องรับภาระหน้าที่ในการช่วยเหลือสังคมและทางราชการอยู่ตลอดไป สถาบันแห่งนี้จึงอำนวยประโยชน์เกื้อกูลต่อการปกครองและการบริหารของไทยอยู่มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประชาชนแถบชนบท ความสำคัญของวัดที่มีต่อสังคมในอดีตยังคงปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน ถึงแม้ว่าบทบาทของวัดบางอย่างจะลดความสำคัญลงไปบ้างก็ตาม ซึ่งสามารถสรุปบทบาทของวัด ดังต่อไปนี้ เป็นแหล่งหรือศูนย์กลางของชุมชน สิ่งนี้เป็นหน้าที่ทางสังคมที่สำคัญที่สุดของวัดประชาชนจะมาร่วมพิธีและกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งทางสังคมและทางศาสนา วัดจะเป็นแหล่งสำหรับการฉลองกันในทุกขั้นตอนของชีวิต ความเป็นอยู่และชีวิตของคนไทยมีความสัมพันธ์อยู่กับวัดมาเป็นเวลานาน หลายศตวรรษแล้ว สอดคล้องกับ มนัส ภาควณิ และคณะ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน แบ่งเป็น 2 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยหลักหรือปัจจัยโดยตรง ประกอบด้วย ความสามารถพิเศษหรือคุณลักษณะพิเศษของเจ้าอาวาส บุคลิกภาพ ภาวะผู้นำ เช่น ความมีมนุษยสัมพันธ์ ความซื่อสัตย์ การปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และกระบวนการบริหารและการทำงานอย่างเป็นระบบ อาทิ การบริหารองค์กร การบริหารบุคลากร การติดตามงานการบริหารการเงิน เป็นต้น 2) ปัจจัยเสริม คือ ปัจจัยที่มีส่วนสนับสนุน ได้แก่ สภาพแวดล้อมทำเลที่ตั้ง บรรยากาศในวัด และการที่วัดมีลักษณะพิเศษเฉพาะ เช่น เป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุทางศิลปวัฒนธรรมและอื่น ๆ สุรพล พยอมแย้ม (2541 : 59) ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ไว้ว่า บทบาทของวัดหรือบทบาทของพระสงฆ์ที่เคยทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของชุมชน และให้ความอนุเคราะห์แนะนำช่วยเหลือแก่ประชาชน ทั้งในด้านการสั่งสอน การฝึกอบรมทางการศึกษา การดำรงชีพในชีวิตประจำวัน รวมทั้งการสาธารณสุขและสุขภาพอนามัย ล้วนแต่มีองค์การหรือสถาบันทางสังคมในรูปแบบใหม่เข้ามามีบทบาทและจัดการแทนบทบาทของพระสงฆ์แทบทั้งสิ้น นอกเหนือจากบทบาทของผู้เผยแผ่ธรรมะและอบรมจิตใจประชาชนแล้ว รูปแบบหรือบทบาทของพระสงฆ์ที่เคยอยู่ในกรอบหรือนวนปฏิบัติที่ใกล้ชิดเคียงกันได้แปรเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อม ตามความต้องการและตามความจำเป็นของสังคมหรือชุมชนที่พระสงฆ์เกี่ยวข้อง

ด้านการศาสนพิธีและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นข้อที่มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด เป็นอันดับ 2 ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจาก ภารกิจด้านการศาสนพิธีและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นบทบาทภารกิจหลักของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่ง อรรถวิจิตร (2548 : 3) ได้อธิบายเพิ่มเติมไว้ว่า การเผยแผ่ หมายถึง ภารกิจด้านการดำเนินการ

ประกาศพระพุทธศาสนาให้ประชาชนได้รับทราบทุก ๆ วิธี ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ ความเข้าใจ ในหลักธรรม แล้วน้อมนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การเทศนา การปาฐกถา ในโอกาสและสถานที่ต่าง ๆ ทั้งในวัดและนอกวัด การบรรยายธรรมทั้งทางวิทยุ และโทรทัศน์ การเผยแพร่ธรรมด้วยสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์ หรือวีดิทัศน์ การกิจจานี้ครอบคลุมถึงการที่วัดหรือภิกษุสงฆ์จัดกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้นในวัดโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเผยแพร่ธรรม หรือต้องการให้ประชาชนได้เข้าวัดปฏิบัติธรรม หรือมุ่งเน้นสืบสานวัฒนธรรมไทยที่ได้รับอิทธิพลมาจากหลักพระพุทธศาสนา เช่น การจัดงานเทศน์มหาชาติ การจัดงานในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การจัดงานในวันที่กำหนดเป็นวันสำคัญของไทย วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ เป็นต้น สอดคล้องกับ บุญศรี พานะจิตต์ และคนอื่น ๆ (2545 : 6) ได้ศึกษาถึงความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด : ศึกษาเฉพาะกรณี วัดสวนแก้ว อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี พบว่า การกิจด้านการถ่ายทอดหลักธรรมคำสอนให้พุทธศาสนิกชน ได้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรม แล้วน้อมนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การเทศนา การปาฐกถา ในโอกาสและสถานที่ต่าง ๆ ทั้งในวัดและนอกวัด การบรรยายธรรมทั้งทางวิทยุและโทรทัศน์ การเผยแพร่ธรรมด้วยสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์ หรือวีดิทัศน์ การกิจจานี้ครอบคลุม ถึงการที่วัดหรือภิกษุสงฆ์จัดกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้นในวัด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเผยแพร่ธรรม หรือการให้ประชาชนได้เข้าวัดปฏิบัติธรรม และ สุขเมธ การศรีทอง และคนอื่น ๆ (2545 : 6) ศึกษาความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด : ศึกษาเฉพาะกรณี วัดไผ่ล้อม จังหวัดตราด พบว่า การประกาศพระพุทธศาสนาให้ประชาชนได้รับทราบในทุก ๆ วิธี ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรมและน้อมนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การเทศนา การบรรยายธรรม และการสนทนาธรรม ทั้งในและนอกวัด และทางสถานีวิทยุกระจายเสียง รวมถึงการเผยแพร่ด้วยสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์ หรือวีดิทัศน์ สอดคล้องกับ นวรัตน์ สุวรรณผ่อง (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ไทยกับงานสงเคราะห์จิตเวช พบว่า บทบาทที่พระสงฆ์มีมากที่สุดคือ บทบาทในการส่งเสริมจริยธรรมและพัฒนาทางด้านจิตใจ โดยมีพระสงฆ์ที่เป็นผู้จัดกิจกรรมสำคัญ ๆ ทางพุทธศาสนาคอยอบรมจริยธรรมแก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการพัฒนาทางด้านจิตใจ และช่วยสอนหนังสือ อบรมเยาวชนในวัยเรียนให้รู้จักวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาตามโอกาสอันควรเพื่อเป็นการส่งเสริมจริยธรรมทางพระพุทธศาสนา

ด้านการปกครองคณะสงฆ์ เป็นข้อที่มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงที่สุด เป็นอันดับ 3 ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจาก บทบาทตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ได้กำหนดภารกิจหลักในการบริหารคณะสงฆ์ 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และ พระธรรมปริยัติโสภณ (2545 : 16) ได้กล่าวถึงภารกิจด้านการปกครองว่าเป็นการกำกับดูแลและควบคุมพระภิกษุสามเณรในเขตปกครอง ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและกฎระเบียบของคณะสงฆ์และกฎหมาย รวมทั้งการเพิ่มความรู้ความสามารถและประสิทธิภาพของพระสังฆาธิการผู้ปกครอง ตลอดจนพระเลขานุการเจ้าคณะทั้งหมดในเขตปกครอง ประกอบด้วย ปรับปรุงสำนักงานเจ้า

คณะ อบรมเพิ่มประสิทธิภาพพระเลขาการ พิมพ์หนังสือสรุปกฎและงานคณะสงฆ์ อบรมพระนวกะ ประจำปีและงานประชุมคณะสงฆ์ประจำปี แสดงให้เห็นว่า งานด้านการปกครองคณะสงฆ์เป็นภารกิจหลักในการบริหารคณะสงฆ์ และยังเป็นการกำกับดูแลและควบคุมพระภิกษุสามเณรในเขตปกครอง รวมทั้งการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงามของพระภิกษุ สามเณร ให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง กฎมหาเถรสมาคม หรือพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช ซึ่งสอดคล้องกับ สุเมธ การศรีทอง และคนอื่น ๆ (2545 : 5) ได้กล่าวไว้ว่า ภารกิจด้านการปกครอง หมายถึง ภารกิจที่เจ้าอาวาสดำเนินการสอดส่อง ดูแล รักษาความเรียบร้อยดีงาม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรที่อยู่ในวัดหรือในปกครองปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง กฎมหาเถรสมาคม หรือพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช และ บุญศรี พานะจิตต์ และคนอื่น ๆ (2545 : 6) ได้กล่าวไว้ว่า ภารกิจด้านการปกครอง หมายถึง ภารกิจที่วัดโดยภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาส หรือเจ้าคณะปกครองดำเนินการสอดส่อง ดูแลรักษาความเรียบร้อยดีงาม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรที่อยู่ในวัด หรือในปกครองปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศ มหาเถรสมาคม หรือพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ส่วน ดร.ณิ ญาณวัฒนา และคนอื่น ๆ (2545 : 20 – 21) ได้กล่าวไว้ว่า การปกครองหมายถึง การปกครองและสอดส่องให้บรรพชิต ศฤงคาร ซึ่งพำนักอาศัยในวัดนั้น ให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ลัทธิ นิาย กฎหมาย พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ระเบียบ แบบแผน ของทางราชการ และคำสั่งของเจ้าคณะใหญ่ ในคณะสงฆ์นั้น ๆ

2. ผลการเปรียบเทียบความต้องการจำเป็นที่มีต่อบทบาทของสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ดังนี้

จากการเปรียบเทียบความต้องการจำเป็นที่มีต่อบทบาทของสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ตำแหน่งรองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส หรือ เลขาการเจ้าอาวาสมีความจำเป็นต้องการในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านพุทธศาสนศึกษา การพัฒนาบุคลากรทางพระพุทธศาสนา และการปกครองคณะสงฆ์ การคุ้มครองพระพุทธศาสนา เป็นลำดับที่ 1 ส่วนเจ้าอาวาสมีความต้องการจำเป็นในด้านการศาสนพิธีและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นลำดับที่ 1 และพระสงฆ์จำพรรษาในวัด มีความต้องการจำเป็นในด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดเป็น ศูนย์กลางการเรียนรู้ เป็นลำดับที่ 1

พิจารณาอายุ พบว่า อายุระหว่าง 21 – 30 ปี อายุระหว่าง 31 – 40 ปี อายุระหว่าง 51 – 60 ปี และ อายุ 71 ปี ขึ้นไป มีความจำเป็นต้องการในด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เป็นลำดับที่ 1 ส่วนอายุระหว่าง 41 – 50 ปี มีความต้องการจำเป็นในด้านการปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานอื่น เป็นลำดับที่ 1 และอายุระหว่าง 61 – 70 ปี มีความต้องการจำเป็นในด้านการศาสนพิธีและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นลำดับที่ 1 พิจารณาอายุพรรษา พบว่า 11–15 พรรษา 16–20 พรรษา ไม่เกิน 5 พรรษา 21–25 พรรษา มีความต้องการจำเป็นในด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดเป็น ศูนย์กลางการเรียนรู้ เป็นลำดับที่ 1 ส่วน 26 พรรษาขึ้นไป มีความต้องการจำเป็นในด้านข้อมูลสารสนเทศ

เป็นลำดับที่ 1 และ 6 – 10 พรรษา มีความต้องการจำเป็นในด้านการปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานอื่น เป็นลำดับที่ 1

พิจารณาตามระดับการศึกษา (ทางโลก) สายสามัญ พบว่า การศึกษาระดับอนุปริญาหรือเทียบเท่า และการศึกษาระดับประถมศึกษา มีความต้องการจำเป็นในด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เป็นลำดับที่ 1 ส่วนการศึกษาสูงกว่าระดับปริญาตรี และการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีความต้องการจำเป็นในด้านการปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานอื่น เป็นลำดับที่ 1 การศึกษาระดับปริญาตรี มีความต้องการจำเป็นในด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เป็นลำดับที่ 1 การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีความต้องการจำเป็นในด้านการศาสนพิธีและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเป็นลำดับที่ 1 พิจารณาตามระดับการศึกษา (ทางธรรม) ด้านปริยัติธรรม แผนกธรรม พบว่า การศึกษาระดับนักธรรมชั้นโท และการศึกษาระดับนักธรรมชั้นเอก มีความต้องการจำเป็นในด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เป็นลำดับที่ 1 ส่วนไม่ได้ศึกษาทางธรรมด้านปริยัติธรรม แผนกธรรม มีความต้องการจำเป็นในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านพุทธศาสนศึกษา การพัฒนาบุคลากรทางพระพุทธศาสนา เป็นลำดับที่ 1 และการศึกษาระดับนักธรรมชั้นตรี มีความต้องการจำเป็นในด้านการศาสนพิธีและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นลำดับที่ 1 พิจารณาตามระดับการศึกษา(ทางธรรม)ด้านปริยัติธรรม แผนกบาลี พบว่า การศึกษาระดับเปรียญธรรม (4 – 6 ประโยค)การศึกษาระดับเปรียญธรรม (7 – 9 ประโยค) และไม่ได้ศึกษาทางธรรมด้านปริยัติธรรม แผนกบาลี มีความต้องการจำเป็นในด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เป็นลำดับที่ 1 และการศึกษาระดับเปรียญธรรม (1 – 3 ประโยค) มีความต้องการจำเป็นในด้านการศาสนพิธีและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นลำดับที่ 1 แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน ให้ความสำคัญกับลำดับของความต้องการจำเป็นต่อบทบาทของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ ปราโมทย์ ภูมิพันธ์ (2543 : บทคัดย่อ) ศึกษาการบริหารงานการศาสนาของศึกษาธิการอำเภอในทัศนะพระสังฆาธิการจังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมพระสังฆาธิการในจังหวัดขอนแก่นมีทัศนะต่อการบริหารงานการศาสนาของศึกษาธิการอำเภออยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การบริหารงานวิชาการและงานศาสนศึกษา การบริหารงานศาสนสมบัติ การบริหารงานธุรการ การบริหารงานการเงิน และพระสังฆาธิการกลุ่มเจ้าคณะอำเภอ มีทัศนะต่อการบริหารงานการศาสนาของศึกษาธิการอำเภอ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานธุรการ การบริหารงานศาสนศึกษา บริหารงานศาสนสมบัติ และการบริหารงานการเงิน พระสังฆาธิการกลุ่มเจ้าคณะตำบล มีทัศนะต่อการบริหารงานการศาสนาของศึกษาธิการอำเภอ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การบริหารงานวิชาการ และงานศาสนศึกษา การบริหารงานศาสนสมบัติ การบริหารงานธุรการ และการบริหารงานการเงิน จากงานวิจัยแสดงให้เห็นว่าพระสังฆาธิการที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันมีทัศนะต่อการบริหารงานด้านการศาสนาแตกต่างกัน ซึ่งสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม ควรพิจารณาถึงการให้บริการให้ตรงกับความต้องการของพระสงฆ์ในแต่ละกลุ่ม ซึ่งการบริหาร

เป็นสิ่งที่หน่วยงานราชการที่มีอำนาจหน้าที่ในการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนผู้ให้บริการ เพื่อให้เกิดความพึงพอใจ โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ของหน่วยราชการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจของลูกค้า Phillip Kotler (2000 : 136) ได้ให้คำจำกัดความของความพึงพอใจว่า ความพึงพอใจคือการปฏิบัติงานของผลิตภัณฑ์กับความคาดหวัง ถ้าการปฏิบัติงานไม่ถึงความคาดหวัง ลูกค้าก็จะไม่พึงพอใจ ถ้าการปฏิบัติงานเท่ากับความคาดหวัง ลูกค้าก็จะพอใจ ถ้าการปฏิบัติงานสูงเกินจากความคาดหวัง ลูกค้าก็จะพอใจหรือยินดีเป็นอย่างยิ่ง

ดังนั้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นของพระสงฆ์ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน สำนักงานพระพุทธศาสนาควรปฏิบัติงานตามบทบาทโดยคำนึงลำดับความสำคัญที่พระสงฆ์มีความต้องการจำเป็นต่อบทบาทของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม เนื่องจากแต่ละบทบาทหน้าที่ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม ต้องติดต่อ ประสานงาน ร่วมดำเนินงาน ให้คำปรึกษา สนับสนุน ส่งเสริม ช่วยเหลือ พระสงฆ์ในจังหวัดนครปฐม ซึ่งเปรียบเหมือนสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐมเป็นผู้ให้บริการ และพระสงฆ์ในจังหวัดนครปฐมเป็นผู้รับบริการ ฉะนั้น ในการให้บริการ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐมควรคำนึงถึงคุณภาพการบริการทั้งในสภาพที่เป็นอยู่ และสภาพที่ควรจะเป็น เพื่อให้ตรงกับความต้องการของพระสงฆ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Parasuraman และคณะ (อ้างถึงใน ธีรกิตติ นวรัตน์ ณ อยุธยา 2547 : 183 – 184) กล่าวว่า ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการที่ลูกค้าประเมินคุณภาพของการบริการที่เราได้รับเรียกว่า “คุณภาพของการบริการที่ลูกค้ารับรู้” ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการที่ลูกค้าทำการเปรียบเทียบ “บริการที่คาดหวัง” กับ “บริการที่รับรู้” ซึ่งก็คือประสบการณ์ที่เกิดขึ้นหลังจากที่เขาได้รับบริการแล้ว

3. ผลการวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็นในบทบาทของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม

จากการสนทนากลุ่มพบว่า สาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็นในบทบาทของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม แนวทางในการพัฒนาที่ควรจะต้องดำเนินการให้เกิดขึ้นเป็นลำดับแรก ๆ คือ

ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเท่ากับ 0.540 ซึ่งเป็นค่าสูงเป็นลำดับที่ 1 จากทั้งหมด 9 ด้าน เมื่อพิจารณารายการข้อคำถามพบว่า ข้อคำถามที่มีความสำคัญมากที่สุดคือ การดำเนินงานส่งเสริมและสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น การจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรม การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การเปิดวัดวันอาทิตย์ มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเท่ากับ 0.560 ซึ่งสูงสุดเป็นลำดับแรก และจากการสนทนากลุ่มพบว่า สาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็นด้านนี้เพราะพระสงฆ์ต้องการให้สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม มีบทบาทในการช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ติดตาม ประสาน กระตุ้น ส่งเสริม ให้วัดที่มีความพร้อมได้มีการจัดตั้งและดำเนินงานสำนักปฏิบัติธรรมตามระเบียบมหาเถรสมาคม ทั้งนี้เพื่อสนับสนุนให้ประชาชน นักเรียน นักศึกษา หรือพุทธศาสนิกชนทั่วไป เข้าวัดเพื่อร่วมกิจกรรมทางศาสนา เช่น สวดมนต์ ฟังเทศน์ ปฏิบัติธรรมในวันสำคัญ หรือทุกวัน เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และเป็นการสนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาสุทธิ

ชัย (2552 : บทคัดย่อ) ศึกษาการพัฒนารูปแบบการปฏิบัติธรรมกรรมฐานของวัด เพื่อความสงบสุขของสังคมในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า การปฏิบัติธรรมกรรมฐานที่ได้นั้นต้องประกอบด้วยปัจจัยในการปฏิบัติ 4 ประการ คือ บุคคลสัปปายะ การปฏิบัติธรรมแต่ละสำนักต้องมีอาจารย์ผู้ปฏิบัติธรรมเป็นสิ่งสำคัญ เมื่อมีอาจารย์ผู้ให้กรรมฐานดี มีผู้ปฏิบัติธรรมที่เข้ามาร่วมปฏิบัติธรรม มีผู้สนับสนุนการปฏิบัติธรรมอย่างดียิ่งแล้ว การปฏิบัติธรรมย่อมสำเร็จด้วยดี อาวาสสัปปายะ สถานที่ เป็นสิ่งที่สำคัญในการปฏิบัติธรรม เพราะถ้าสถานที่มีความพร้อมทั้งทางด้านเสนาสนะดี การปฏิบัติธรรมย่อมดำเนินไปด้วยดี อาหารสัปปายะ เมื่อผู้ปฏิบัติธรรมมีอาหารสำหรับเสริมสร้างร่างกายดีมีคุณภาพและพอเพียงย่อมส่งผลต่อการปฏิบัติธรรมดี และสุดท้ายธรรมสัปปายะ ต้องมีหลักธรรมในการปฏิบัติ เพื่อทราบแนวทางในการปฏิบัติที่ถูกหลัก และพระมหาวิศักดิ์ นันทธัมโม (2553 : บทคัดย่อ) ศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมศึกษาและปฏิบัติธรรมวันอาทิตย์ของวัดท่าเรือ อำเภอธวัชชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ กลุ่มตัวอย่างคือ เจ้าอาวาสและพระภิกษุ สมาชิกกลุ่มแกนนำ ประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมศึกษาและปฏิบัติธรรมวันอาทิตย์ของวัดท่าเรือ ผลการวิจัยพบว่าด้านบริบท เกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามนโยบายการเผยแผ่ศาสนาธรรม และความคาดหวังของชุมชนต่อการจัดกิจกรรมศึกษาและปฏิบัติธรรมวันอาทิตย์ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านปัจจัยเบื้องต้น เกี่ยวกับ บุคคล วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ งบประมาณ ต่อการจัดกิจกรรมศึกษาและปฏิบัติธรรมวันอาทิตย์ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านกระบวนการ เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมและด้านปฐกถาธรรม โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านผลผลิต เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม ด้านเจตคติและด้านความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว ชุมชนและพระสงฆ์กับประชาชน โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สำหรับข้อเสนอแนะการจัดกิจกรรมศึกษาและปฏิบัติธรรมวันอาทิตย์ ประกอบด้วย พัฒนารูปแบบให้มีความหลากหลายและสมบูรณ์เพื่อความสอดคล้องกับสมาชิกผู้เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งมีความแตกต่างกันด้านอายุ เพศ และอาชีพ การปรับปรุงสถานที่เพื่อความสะดวกต่อการจัดกิจกรรมตลอดทั้งปี การประชาสัมพันธ์เป็นกลไกสำคัญของการรับรู้และเข้าร่วมกิจกรรม การประสานกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อการสนับสนุนและสร้างความเข้มแข็งให้กับกิจกรรมศึกษาและปฏิบัติธรรมวันอาทิตย์ของวัดท่าเรือ

ด้านการศาสนพิธีและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเท่ากับ 0.523 ซึ่งเป็นค่าสูงเป็นลำดับที่ 2 จากทั้งหมด 9 ด้าน เมื่อพิจารณารายการข้อคำถามพบว่า ข้อคำถามที่มีความสำคัญมากที่สุดคือ การดำเนินงานส่งเสริมบุคลากรด้านศาสนพิธีของวัด เช่น การตั้งกรรมการประชาสัมพันธ์ กรรมการศาสนพิธีของคณะสงฆ์จังหวัด มีค่าดัชนีลำดับความความต้องการจำเป็นเท่ากับ 0.539 ซึ่งสูงสุดเป็นลำดับแรก และจากการสนทนากลุ่มพบว่า สาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็นด้านนี้เพราะพระสงฆ์ต้องการให้การดำเนินงานด้าน ศาสนพิธีและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย เหมาะสม และถูกต้องตามแนวปฏิบัติ โดยเฉพาะเมื่อมีงานพิธีสำคัญซึ่งต้องต้อนรับพระสงฆ์ชั้นผู้ใหญ่ โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐมควรให้ความร่วมมือกับคณะสงฆ์จังหวัดในการจัดตั้งกรรมการประชาสัมพันธ์ และกรรมการศาสนพิธีของคณะสงฆ์จังหวัด และมีการจัดประชุม อบรมให้ความรู้ในเรื่องงานด้าน ศาสนพิธี เพื่อช่วยเหลือให้การดำเนินงานของคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมเป็นไปด้วยความเรียบร้อย แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ให้ความสำคัญกับความ

เป็นระเบียบเรียบร้อยในการดำเนินงานด้านศาสนพิธีของคณะสงฆ์ในจังหวัด เพราะเป็นการบอกถึงความพร้อมในการดำเนินกิจกรรม และเป็นการให้เกียรติกับผู้ร่วมกิจกรรมทุกคน ซึ่งสอดคล้องกับ พระธรรมปิฎก (2537 : 5) กล่าวไว้ว่า ศาสนพิธีเป็นระเบียบแบบแผนในการทำกิจกรรมทางพระศาสนาของคนในชุมชน ส่วนมากจะระบุเวลา สถานที่ การแต่งกาย และข้อปฏิบัติเมื่ออยู่ในพิธีกรรมไว้อย่างชัดเจน ทำให้ชุมชนมีการปฏิบัติที่เป็นระเบียบตามแนวเดียวกัน ก่อให้เกิดระเบียบวินัยในการทำกิจกรรม ควบคุมกาย วาจาให้อยู่ในระเบียบ สร้างความเชื่อมโยงความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระศาสนาเข้ากับชีวิตประจำวันของตนเองได้อย่างกลมกลืนเป็นธรรมชาติ ซึ่งในการดำเนินงานส่งเสริมบุคลากรด้านศาสนพิธีของวัด อาจใช้เทคนิคการฝึกอบรมเข้ามาช่วยให้บุคลากรที่ปฏิบัติ มีความรู้ และทักษะ ในการดำเนินงานได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับ สมคิด บางโม (2551 : 13-14) กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นกระบวนการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานเฉพาะด้านของบุคคล โดยมุ่งเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และทัศนคติ อันจะนำไปสู่การยกมาตรฐานการทำงานให้สูงขึ้น ทำให้บุคคลมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และองค์การบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ และการฝึกอบรมเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาบุคลากร

ด้านการปกครองคณะสงฆ์ การคุ้มครองพระพุทธศาสนา มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเท่ากับ 0.509 ซึ่งเป็นค่าสูงเป็นลำดับที่ 3 จากทั้งหมด 9 ด้าน แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ให้ความสำคัญเกี่ยวกับงานด้านการปกครองคณะสงฆ์ การคุ้มครองพระพุทธศาสนา เมื่อพิจารณารายการข้อคำถามพบว่า ข้อคำถามที่มีความสำคัญมากที่สุดคือ การให้ความร่วมมือ และสนับสนุนการดำเนินงานด้านการคุ้มครองพระพุทธศาสนา เช่น งานพระวินยาธิการ และแก้ไขปัญหาข้อพิพาทระหว่างพระสงฆ์กับประชาชน และจากการสนทนากลุ่มพบว่า สาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็นด้านนี้เนื่องจากปัญหาข้อร้องเรียนกล่าวหาพระสงฆ์จากพุทธศาสนิกชน ถึงการประพฤติปฏิบัติย่อหย่อนต่อพระธรรมวินัย และประพฤติปฏิบัติไม่เอื้อเฟื้อต่อกฎ ระเบียบ คำสั่งคณะสงฆ์ เช่น การบิณฑบาตขาดความสำรวม ทำการเรียไรโดยไม่ได้รับอนุญาต ปกกลดในย่านชุมชน และด้านอื่น ๆ อีกมาก ซึ่งบางครั้งการดูแลตรวจตรา ของพระวินยาธิการ ไม่ทั่วถึง ซึ่งสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐมควรช่วยเหลืองานพระวินยาธิการ โดยการช่วยสอดส่องดูแล พื้นที่ในจังหวัดนครปฐม เมื่อพบเหตุที่ไม่สมควรก็ให้รับรายงานต่อพระวินยาธิการในพื้นที่ทราบเพื่อจะได้ดำเนินการให้เรียบร้อย สอดคล้องกับ นางลักษณ์ อุทัยธรรม (2551 : 154) ศึกษาความคิดเห็นของผู้มาติดต่อที่มีต่อการให้บริการของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า พระสังฆาธิการที่ปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ต้องการให้เจ้าหน้าที่มีส่วนช่วยเหลือพระสังฆาธิการในการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างวัดกับชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐมควรเพิ่มบทบาทในการช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ติดตาม ประสาน กระตุ้น ส่งเสริม ให้วัดที่มีความพร้อมได้มีการจัดตั้งเป็นสำนักปฏิบัติธรรมตามระเบียบมหาเถรสมาคม

2. ด้านการศาสนพิธีและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐมควรให้ความร่วมมือกับคณะสงฆ์จังหวัดในการจัดตั้งกรรมการประชาสัมพันธ์ และกรรมการศาสนพิธีของคณะสงฆ์จังหวัด และให้การสนับสนุน ส่งเสริม ให้มีการจัดอบรม ถวายเป็นบุญในงานด้านศาสนพิธีแก่พระสงฆ์ เพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานเป็นไปในรูปแบบเดียวกัน

3. ด้านการปกครองคณะสงฆ์ การคุ้มครองพระพุทธศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐมควรช่วยเหลืองานพระวินยาธิการโดยการช่วยสอดส่องดูแล พื้นที่ในจังหวัดนครปฐม เมื่อพบเหตุที่ไม่สมควรก็ให้รีบรายงานต่อพระวินยาธิการในพื้นที่ทราบเพื่อจะได้ดำเนินการต่อไป

4. ด้านการปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานอื่น สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐมควรให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ศาสนสถาน ศาสนวัตถุในวัด โดยร่วมกับหน่วยงานภาคราชการอื่น ๆ เช่น โรงเรียน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด ในการจัดกิจกรรม/โครงการ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชน นักเรียน นักศึกษา และพุทธศาสนิกชน เห็นความสำคัญ และร่วมกันทำนุบำรุง ศาสนสถาน ศาสนวัตถุภายในวัดทุกวัด

5. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านพุทธศาสนศึกษา การพัฒนาบุคลากรทางพระพุทธศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม ควรมีส่วนช่วยในการประสาน ติดตาม เฝ้าระวังการเบิก-จ่าย งบประมาณในการดำเนินงานให้ทันตามกำหนดเวลา เพื่อจะได้ไม่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานของหน่วยงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

6. ด้านการจัดการศาสนสถานและศาสนวัตถุ การจัดการวัดร้างและศาสนสมบัติกลาง สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม ควรมีการจัดอบรม ถวายเป็นบุญ แก่เจ้าอาวาส ไวยาวัจกร ในเรื่องกฎหมาย ระเบียบ แนวปฏิบัติ การดำเนินงานเกี่ยวกับที่ดินวัด

7. ด้านการปฏิบัติงานตามกฎหมาย สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม ควรมีบริการดาวน์โหลดเอกสารได้ทางเว็บไซต์ของสำนักงาน และมีคำชี้แจงประกอบขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อความเข้าใจ

8. ด้านข้อมูลสารสนเทศ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม ควรมีการจัดทำโปรแกรมการใช้งานด้านข้อมูลสารสนเทศ โดยให้วัดทุกวัดสามารถกรอกข้อมูลเกี่ยวกับพระสงฆ์-สามเณร และมีการเชื่อมโยงข้อมูลกับเจ้าคณะผู้ปกครองทุกระดับ เพื่อให้การรวบรวม และนำเสนอข้อมูลรวดเร็วยิ่งขึ้น

9. ด้านการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย/แผนงาน/โครงการ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม ควรจัดทำโครงการเพื่อตรวจเยี่ยม และนิเทศการดำเนินงานของวัดร่วมกับเจ้าคณะจังหวัด ตำบล อำเภอ และส่วนราชการอื่น เช่น สาธารณสุข ตำรวจ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรับทราบปัญหา ช่วยเหลือ แนะนำ เป็นการสร้างขวัญ กำลังใจในการดำเนินงาน และเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาวัดในทุกด้าน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. จากการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีความต้องการจำเป็นในด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เป็นอันดับแรก ดังนั้น จึงควรมีการวิจัยถึงรูปแบบการจัดตั้งวัดเพื่อให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้
2. ควรมีการวิจัยแบบมีส่วนร่วม เพื่อสนับสนุน ส่งเสริม ระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน หน่วยราชการ เพื่อเป็นการส่งเสริมการพัฒนาวัด
3. ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค ในการบริหารจัดการวัดของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครปฐม

อ้างอิง

ภาษาไทย

กระทรวงศึกษาธิการ. (2541). **ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย**. กรุงเทพฯ: ครูสภา.

ดร.ณิ ญาณวัฒนา สรรเสริญ สุวรรณ และธารทิพย์ สิริวัฒนรักษ์. (2545). **ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด : ศึกษาเฉพาะกรณี วัดอัมพวัน อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี**. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทินพันธุ์ นาคะตะ. (2529). **พระพุทธศาสนากับสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

ธีรภักดิ์ นวรัตน์ ณ อยุธยา. (2547). **การตลาดสำหรับการบริหาร : แนวคิดและกลยุทธ์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นางลักษณ์ อุทัยธรรม. (2551). “**ความคิดเห็นของผู้มาติดต่อที่มีต่อการให้บริการของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา**.” วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจ มหามบัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

นวรัตน์ สุวรรณผ่อง. (2542). **การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ไทยกับงานสังคมสงเคราะห์จิตเวช : ศึกษาเฉพาะกรณีวัดที่มีสำนักสมถวิปัสสนากรรมฐานในเขตกรุงเทพฯ**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สังคมสงเคราะห์). กรุงเทพฯ: คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บุญศรี พานะจิตต์, ศรีนวล ลักกิตโร, แก้ว ชิตตะขบ และธรรมนันท์ บัวจันทร์. (2545) ก.

ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด : ศึกษาเฉพาะกรณี วัดสวนแก้ว อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปราโมทย์ ภูมิพันธ์. (2543). “**การบริหารงานการศาสนาของศึกษาธิการอำเภอในทัศนะพระสังฆาธิการจังหวัดขอนแก่น**”. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. อุดมสำเนา.

- พระธรรมปริยัติโสภณ. (วรวีทย์). (2545). **การพัฒนาพระสังฆาธิการภาค 2 ภาคปฏิบัติการ**. กรุงเทพฯ: พิมพ์ครั้งที่ 6 โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุทธิชัย ชิดโคกสูง. (2552). **“การพัฒนารูปแบบการปฏิบัติธรรมกรรมฐานของวัดเพื่อความสงบสุขของสังคมในจังหวัดนครราชสีมา.”** วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พระมหาวิศักดิ์ นันทธัมโม. (2553). **“การศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมศึกษาและปฏิบัติธรรมวันอาทิตย์ ของวัดท่าเรือ อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี.”** วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2544). **“ปฏิรูปการศึกษาพระพุทธศาสนาจะไปอยู่ไหน.”** วิชาการ (เมษายน 2544).
- มนัส ภาคภูมิ และคณะ. (2540). **“ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน”**. กรุงเทพฯ: กองแผนงาน กรมการศาสนา.
- มาณี ไชยธีรานุวัตรศิริ. (2540). **บทบาทของพระสงฆ์ในยุคโลกาภิวัตน์ : กรณีศึกษาภาคเหนือและภาคใต้**. นครปฐม : คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2541). **การประกันคุณภาพการศึกษา เล่มที่ 1** กรุงเทพฯ: สำนักพิเศษและพัฒนามาตรฐานการศึกษา.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2549). **ปีที่ 4 สำนักพระพุทธ**. นครปฐม: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สุเมธ การศรีทอง ประชุม วิบูลย์ศิลป์ และทิพา ยานไกล. (2545). **“รายงานการวิจัยความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด : ศึกษาเฉพาะกรณี วัดไผ่ล้อม จังหวัดตราด”**. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สุรพล พยอมแย้ม และคณะ. (2541). **“พระสงฆ์ : บทบาททางจิตวิทยาชุมชน.”** เอกสารประกอบการบรรยายในโครงการอบรมเรื่องพระสงฆ์กับการพัฒนาสุขภาพอนามัยที่ดีของประชาชน คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2 พฤษภาคม 2541. (เอกสารอัดสำเนา)
- สุวิมล ว่องวานิช. (2550). **การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมคิด บางโม. (2551). **เทคนิคการฝึกอบรม การประชุม**. พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ: บริษัทวิทยุพัฒน์ จำกัด.
- อรัญ วิจิเจริญ. (2548). **การบริหารการปกครองตามพระธรรมวินัย**. สถาบันพระสังฆาธิการ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

ภาษาต่างประเทศ

- Ballantine, J. H. (1997). **The Sociology of Education: A Systematic Analysis**. (4th ed). New Jersey: Prentice Hall.

- Brinkerhoff, D. B. & White, L. K. (1985). **Sociology**. New York: West.
- Hughes, R. L., Ginnett R. C., & Curphy G. J. (1999). **Leadership : Enhancing the Lessons of Experience**. Singapore: Irwin/McGraw Hill.
- Kotler, Philip. (2000). **Marketing Management**. The Millennium Edition. Upper Saddle, N J: Prentice-Hall.
- Lundber, G. A. (1968). **Sociology**. (4th ed). New York : Harper & Row.
- Robbins, S. P. (1996). **Organizational Behavior**. (7th ed). New Jersey : Prentice Hall.
- Stark, R. (1992). **Sociology**. (4th ed). California : Wadsworth.